
Maria Sawizki

Omzwervingen in het zand: over hyperdraagbaar worden

Volgens de eerste wet van de thermodynamica kan energie worden gecreëerd noch vernietigd, ze kan alleen worden omgezet van de ene vorm in de andere. Met andere woorden, alles wat verloren lijkt, komt elders terug, al is het onzichtbaar.

In de inleiding van Maria Sawizki's (*1991, Barnaul, RSFSR) audiovisuele installatie *Tales of Walks in the Desert: on becoming hyperportable* worden cryptische raadsels opgeschreven in een visuele vorm die doet denken aan een code tijdens een aftelling van vijf minuten. De blik van de kijker gaat heen en weer tussen vier schermen op vier verschillende muren. Terwijl de tijd lijkt te verstrijken en verschillende puzzels verschijnen en verdwijnen, komen er geen oplossingen uit voort — of kunnen worden bereikt — omdat ze zijn opgevat als koan-achtige gedachte-experimenten¹. Ze zijn gemaakt om een context te bieden, maar weerstaan de poging om een verhaal te suggereren. Een van de raadsels luidt bijvoorbeeld:

```
"If(code.isComplete()){      Body.decompose();  
  //TODO (law): what with the mind?  
}"
```

Maria Sawizki, die is opgeleid als beeldhouwer, maakt in haar werk gebruik van verschillende media: gevonden voorwerpen die ze gebruikt in performances — met als doel hun essentie en inherente betekenis te onthullen; geschreven of gesproken taal, in verschillende talen: Russisch, Engels en Duits; poëzie; soundscape; en bewegend beeld. Veel van de objecten die Sawizki gebruikt en de opnames die ze verzamelt in haar persoonlijke archief, komen — in verschillende vormen — terug in verschillende van haar werken. Soms behandelt ze een citaat — in wezen een gevonden stukje taal — als gewoon dat: als een soort linguïstisch objet trouvé, dat kan worden opgenomen, bevraagd en hergebruikt:

"Het is gemakkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te gaan, dan voor een rijke om het koninkrijk van God binnen te gaan." — *Tales of Walks in the Desert: on becoming hyperportable* neemt deze beroemde parabel, die zowel in de Koran als in de Bijbel voorkomt, als uitgangspunt.

Het oog van de naald kan dienen als metafoor voor een doorgang of portaal, zoals de afbeelding op de uitnodigingskaart en het verzonnen woord 'hyperportable' dat erop geschreven staat². Op de achterkant van de kaart staat alle praktische informatie over de tentoonstelling in het Russisch, Nederlands, Engels en Duits. Iedereen die meer dan één van deze talen spreekt, zal onmiddellijk onnauwkeurigheden in de vertaling van de titel opmerken. In de vier verschillende talen heeft de titel vier verschillende betekenissen. Alleen in de Engelse versie — die meer dan twee jaar als werktitel heeft gediend — bevat de titel een verwijzing naar het vertellen van verhalen. Naarmate de realisatie van het uiteindelijke kunstwerk dichterbij kwam en de aanvullende titels zich ontwikkelden, werd het idee van een verhaal weggelaten ten gunste van de inhoud van het werk zelf.

De vier schermen van Maria Sawizki's werk in LLS Paleis zijn gericht naar de vier windstreken. De videobeelden waarmee het werk start, bestaan uit opnames waarvan de relatie op het eerste gezicht onduidelijk lijkt, maar mettertijd griezelig duidelijk blijkt. Eén lang beeld toont verschillende licht bewegende naainaalden, diep in de huid geprikt — door de kunstenaar beschouwd als een woestijn, waarbij ze haar eigen lichaam als landschap gebruikt en laat gelden. Het werk ontvouwt de complexe potentiële betekenissen en implicaties van de archetypische woestijn; haar dubbele symbolische potentieel als zowel een lege, schijnbaar kalme ruimte als een verzadigde, beladen ruimte — als een plaats van uitgestrektheid — een plaats van graven — een droge plaats en ook een plaats waar olie is —

¹ Een koan is een korte weergave van een dialoog die kernachtig een aspect van de boeddhistische leer weergeeft.

² Bovendien zit in de schrijfwijze van het neologisme 'hyperportable' ook het woord 'portal' (=portaal) verborgen.

als een plaats van extractie — een vuilnisbelt — en niet in de laatste plaats, als een filosofisch en spiritueel geladen, potentieel heilige plaats van uitdaging.

Het videowerk is door de kunstenaar opgevat als een mentale stroom die een reis door het oog van een naald voorstelt. Sawizki, als beeldhouwer opgeleid en die zich op minder materiële media heeft gericht, lijkt zich af te vragen: hoe maak je iets van waarde dat door het oog van een naald past? In een eerder werk uit 2023, getiteld *Nadelöhr* (Duits voor 'oog van de naald'), heeft ze al gewerkt met het thema van de beroemde parabel. Het is een video waarin de kunstenaar herhaaldelijk door een klein gat in een muur klimt waar ze maar net doorheen lijkt te passen. Ze komt in beeld, nadert het gat, klimt erin, erdoorheen — en springt. Zo verlaat ze het beeld — schijnbaar vallend — om kort daarna weer tevoorschijn te komen en dezelfde choreografie opnieuw te herhalen. Het werk werd in 2023 in FAAR tentoongesteld, in dezelfde ruimte waar de activiteit van het klimmen door het gat in de muur werd opgenomen.

Het moment van in een gat vallen, of naar beneden vallen, zou je kunnen doen denken aan *Alice's Adventures in Wonderland* van Lewis Carroll. Door het herhaalde gebaar, de lus, roept het werk mogelijk ook Nietzsches concept van de eeuwige terugkeer (van hetzelfde) op³. Deze interpretatie wordt versterkt door de heroptredende beelden van *Nadelöhr* wanneer Sawizki ze hier opneemt in *Tales of Walks in the Desert: on becoming hyperportable*. De kunstenaar verwijst naar haar archief — analoog en digitaal, bestaande uit objecten, notities en opnames — waaruit ze put, als haar 'compost'. Telkens weer ploegt en zeeft ze er methodisch doorheen en haalt ze dingen naar boven voor hergebruik. Door haar eigen archief te raadplegen, waarin de grenzen van het documenteren van het geleefde leven en kunst vervagen, genereert Maria Sawizki auto-referentieel materiaal dat rijker lijkt te worden — geconcentreerd, of versterkt — elke keer dat het verschijnt, in een proces dat lijkt op het laten sudderen van iets tot enkel de essentie overblijft.

In een opeenvolging van beelden registreert de camera tekst op een muur:

“Wie schäme ich mich meines Steigens” (...) “und Stolperns” — Een citaat uit Nietzsche's *Aldus sprak Zarathustra*, Duits voor: “Hoe schaam ik me voor mijn klimmen en struikelen!” Gesproken door een jongeling, die zich richt tot Zarathustra. Dit kan worden gelezen als een hint naar de *modus operandi* van de kunstenaar.

In veel opzichten lijkt Sawizki's werk te spreken over zwaartekracht, door beelden van springen (op en neer), vallen, zweven, klimmen, hangen, lopen, trekken, slepen en tillen samen te brengen. De camera maakt gebruik van een vogelperspectief: een teil gevuld met water en een aantal kleine glazen flesjes lijkt op een oog. De banken voor de tentoonstelling in LLS Paleis zijn ook gemaakt in de vorm van een (naald)oog. Samen met de motieven van de aanwezigheid van haar dochter in beeld, de woestijn en de naald, is het oog een terugkerende vorm in Sawizki's oeuvre — zowel binnen de opnames als in de fysieke objecten waarmee ze werkt. De parabel van de kameel en de naald, en een bepaalde kleurcode kunnen worden genoemd als andere elementen die de kunstenaar herhaaldelijk aantrekken, en die vervolgens op verschillende manieren in (verschillende van) haar werken terugkomen.

Bezoekers betreden de tentoonstellingsruimte via een neongeel draadgordijn. Neon is een signaalkleur die wordt gebruikt voor bescherming en zichtbaarheid, een kleur van diepgaand pragmatisch belang (bijvoorbeeld de schietloodlijn van de metselaar).

De terugkerende elementen in Sawizki's werk kunnen ook schijnbaar 'waardeloze' voorwerpen zijn — zelfs voorwerpen die bij het vuilnis zijn gevonden, zoals de teil, maar waaraan vervolgens een grote waarde kan worden toegekend. De teil is zowel fysiek te zien in de tentoonstelling als verschillende keren in de beelden van de installatie: Hij houdt water vast, wordt over de vloer gesleept en — in een beslissend, lang en terugkerend moment — verschijnt hij als een in stukken gebroken vat. Het object dat in LLS Paleis te zien is, draagt de sporen van het niet onthulde incident.

Het vertelt in stilte over vasthouden, breken, herstellen en weer verschijnen.

Met dank aan de kunstenaar, Youniss Ahamad, Tom Blondeel, Benny Boogers, Kato Bouckaert, Dora Brams, Elias Cafmeyer, Wim Catrysse, Matthias Hellemans, Emilia Keller, Lucia Mrakovcic, Ria Pacquée, Mariami Tsotadze, Rune Tuerlinckx, Laura Vandenbroucke, Pascal Willekens.

LLS Paleis wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid en gesponsord door Vidi-Square en GHYSEL & DE LOMBAERDE accountancy & fiscaliteit. Deze tentoonstelling kwam tot stand met een subsidie van de Stad Antwerpen.

³ Het idee van de eeuwige terugkeer uit Nietzsches *Aldus sprak Zarathustra* verwijst naar een volledige bevestiging van alle aspecten van het leven (vreugde en verdriet), die kunnen worden getoetst door de gedachte toe te passen dat alles zich uiteindelijk kan herhalen.